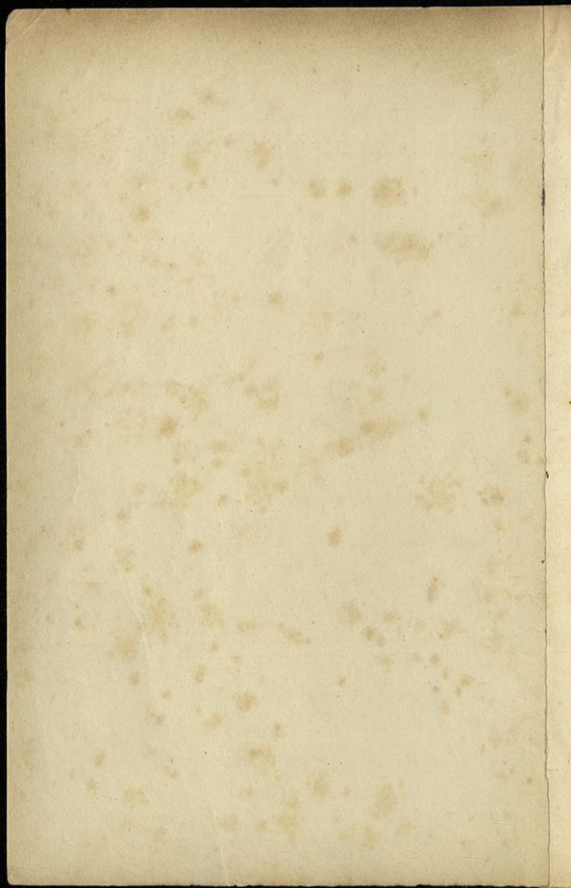

109586

30
2

RUSKO PRAVOPISANJE ZA UČEČE SE

Spisal

Александръ Ильичъ Ельсинъ,

poslovenil

dr. Jenko. [Ljudec]

Ponatis iz „Slovanskega Sveta“.

TRST.
TISKARNA DOLENC
1892.

109586

109586

N 1148/1950

FONETIŠKI DEL.

Tvarjanje in podrazdeljenje členorazdelnih glasov.

Besede, katere izrekamo, sestajejo iz razdelnih ali pojedinih glasovih delov, nazivanih členorazdelnimi glasovi. Ti glasovi besed se tvarjajo z delovanjem organov izrekanja na vzdihovani tok zraka. Jedni iz glasov so sposobni sami po sebi tvarjati zlog, a drugi nimajo te sposobnosti. Glasovi prvega roda se nazivljejo **glasnimi** (samoglasniki); a glasovi drugega roda — **soglasnimi** (soglasniki). Ti in drugi glasovi, izražani na papirji pismeno ali tiskovno, nazivajo se črkami ali pismeni.

Razun 32 črk, s katerimi se v pismu izražajo glasovi ruskega jezika, upotrebljajo se še tri neme črke, tako zvane poluglasne.

Na tak način je v azbuki ruskega jezika vsega 35 črk, katera se razdeljuje na samoglasnike (*a, e, u, i, o, y, ъ, ѓ, э, ю, я*), soglasnike (*б, в, г, д, ж, з, к, л, м, н, п, р, с, т, ф, х, ц, ч, ш, щ, ъ*) in poluglasnike (*ъ, ь, ѣ*).

Po svojem izviranju se razdeljujejo glasniki na golt-nike: *a, я*; nebnike: *e, u, i, ѓ, э* in ustnike: *o, y, ъ, ю*.

Soglasniki, po svojem izviranju, razdeljujejo se na golt-nike: *з, к, х*; nebnike: *л, н, р*; zobnike: *д, т*; ustnike: *б, в, м, н, ф, ъ*; šumnike: *ж, ч, ш, щ*, in sičnike: *з, с, ц*.

Poluglasniki *ŷ*, *z*, *z* sami po sebi ne izražajo niti glasnika, niti soglasnika; upotrebljajo se samo v pisavi kot končnice besed in kot znamenja trdega in mehkega izrekanja pred njimi stoječih soglasnikov.

O p o m n j a. Črka *ŷ* se upotreblja za glasniki mesto črke *u*, kedar je to črko, po zahtevanju izrekanja, izgovarjati v dvoje krajše. Ta črka *ŷ* se nazivlje *u съ краткимъ*.

O p o m n j a. Črka *z* se nazivlje trdim znakom in se upotreblja za soglasniki, kedar je te, po zahtevanju izrekanja, izgovarjati trdo.

O p o m n j a. Črka *z* se nazivlje mehkim znakom in se upotreblja za soglasniki, kedar je te, po zahtevanju izrekanja, izgovarjati mehko.

Skladanje glasov v zloge.

Soglasniki med dvema glasnikoma v besedi, se razdeljujejo med njima po naslednjih pravilih.

Ako se med dvema glasnikoma sliši jeden sam soglasnik, sestavlja on zlog z drugim glasnikom; n. pr. *дядя*: *дя-дя*; *привожу*: *при-во-жу*; *берѣза*: *де-ре-за* itd.

Če se med dvema glasnikoma slišita jednaka soglasnika, in prvi teh soglasnikov pripada pristavku ali pa korenu, sestavlja zlog s prvim glasnikom; ako pa oba soglasnika pripadata korenu, sestavljata nerazdelno zlog z drugim glasnikom n. pr. *раззнакóмить*: *раз-знакóмить*, *русскій*: *русскій*, *закóнный*: *закон-ный*, *раззадорить*: *раз-задорить*, *зажжённый*: *за-жжённный*, *поссóрить*: *по-ссóрить* itd.

O p o m n j a. V tujih besedah se jednaka soglasnika med dvema glasnikoma razdelita med poslednja; n. pr. *граммáтика*: *грам-матика*, *кассиръ*: *кас-сиръ*, *колóнна*: *колóн-на*, *корридóръ*: *кор-ридóръ*, *суббóта*: *суб-бóта*, *труп-на*: *труп-на* itd.

Dva *c* med dvema glasnikoma sestavljata zlog z drugim glasnikom, ne gledé na to, da prvi *c* ne pripada korenu; n. pr. *посыпать*: по-сыпать, *посоовать*: по-совать, itd.

Zveza glasov *жд* med dvema glasnikoma sestavlja zlog z drugim glasnikom, ako ta zveza proizhaja od zmeščanja črke *д*; n. pr. *убѣждать* (od glagola *убѣдить*) *убѣ-ждать*, *снисхождѣние* (od glagola *снисходить*): *снисхо-ждѣние*, *повреждѣние* (od glagola *повредить*): *повре-ждѣние*, itd.

Ako pa v zvezi *жд* črka *ж* proizhaja od zmeščanja črke *з*, sestavlja *ж* zlog s prvim glasnikom; n. pr. *враждѣбный* (od samost. *врагъ*) *враж-дѣбный*, itd.

Zveza črk *дл, вл, мл, нл, фл* med dvema glasnikoma sestavlja nerazdelno zlog z drugim glasnikom; n. pr. *корабли*: кора-бли, *крóвля*: крó-вля, *стремлѣние*: стре-млѣние, *подкрѣплѣние*: подкрѣ-плѣние, *туфли*: ту-фли, itd.

Ako se v tujih besedah, sprejetih v ruski jezik, slišijo zveze *кс, кз, нс, дж* med dvema glasnikoma, pridenejo se nerazdelno drugemu glasniku; ako se pa za temi zvezami sliši še tretji soglasnik, sestavlja ta poslednji zlog z drugim glasnikom in *кс, кз, нс, дж* s prvim glasnikom; n. pr. *Алекса́ндръ*: Але-кса́ндръ, *гекза́метръ*: ге-кза́метръ, *эпи-лѣсія*: эпи-лѣ-сія, *ра́джа*: ра́-джа, *экс-поне́нтъ*, *камбодж-скій*: камбодж-скій, itd.

Ako se v tuji besedi med dvema glasnikoma slišijo različni soglasniki, in prvi iz teh je nebni *в*, sestavlja ta zlog s prvim glasnikom; n. pr. *авторъ*: ав-торъ, *Евро́па*: Ев-ро́па, *ревматизмъ*: рев-матизмъ, itd.

Ako se med dvema glasnikoma slišijo različni soglasniki, in prvi iz teh je plavnik (*л, м, н, р*) ali pa šumnik (*ж, ч, ш, щ*), sestavlja ta plavnik ali pa šumnik zlog s prvim glasnikom; n. pr. *свѣтѣлка*: свѣтѣл-ка, *скро́мный*: скро́м-ный, *бамбу́къ*: бам-бу́къ, *канфо́ра*: кан-фо́ра, *клеѣнка*: клеѣн-ка, *продолгова́тый*: продол-гова́тый, *гордость*: гор-дость, *холми́къ*: хол-ми́къ, *дружба*: друж-ба, *внѣшнй*:

внѣш-ній, башма́къ : баш-ма́къ, суцность : суц-ность, дере-вѣнскій : деревѣн-скій, подушка : подуш-ка, itd.

О р о м н ј а. V besedah помнитъ, прошлыйъ in по-шлина soglasniki *мн, шл* sestavljajo zlog z drugim glasnikom : по-мнитъ, про-шлыйъ in по-шлина.

Ako se med dvema glasnikoma slišijo različni soglasniki, in prvi iz teh soglasnikov pripada pristavku ali pa korenu, sestavlja zlog s prvim glasnikom; ako pa poslednji iz soglasnikov pripada suffiksu, sestavlja zlog z drugim glasnikom; naposled, ako vsi soglasniki pripadajo samo korenu ali pa suffiksu, sestavljajo zlog nerazdelno z drugim glasnikom; n. pr. разбо́ръ : раз-бо́ръ, отступáть : от-ступáть, трубка : труб-ка, принадле́жность : принад-лѣж-ность, дѣрзкій : дѣрз-кій, крѣпкій : крѣп-кій, искусство : ис-кус-ство, городско́й : город-ско́й, разсти́лать : раз-сти́лать, отсутствіе : от-сут-ствіе, служе́бный : служеб-ный, пропу́скать : пропу-скáть, запус́тить ; запу-стítъ, извѣстность : из-вѣст-ность, лёгкій : лёг-кій, клáсский : клáсс-ный, повстрѣ́чатъ : по-встрѣ́чать, поступи́ть : по-ступи́ть, потребо́вать : по-требовáть, про-смотрѣ́ть : про-смо-прѣ́ть, моско́вский : моско́в-скій, расте́ние : ра-сте́ние, повздо́рить : по-вздо́рить, по́дви́гъ : по-дви́гъ, подро́бный : по-дро́б-ный, подлинный : по-длинный, пре-льсти́ть : пре-льсти́ть, itd.

О р о м н ј а. Zveza *ст* med dvema glasnikoma sestavlja zlog z drugim glasnikom, celó tedaj, kedar črka *с* pripada korenu, in črka *т* suffiksu; n. pr. нести : не-сти, цвѣсти : цвѣ-сти, itd.

Ako se med dvema glasnikoma slišijo različni soglasniki z mehkim znakom v sredi, pripade prvi soglasnik z mehkim znakom vred k prvemu glasniku; n. pr. весьма́ : весь-ма́, письмо́ : пись-мо́, польза : поль-за, то́ненькій, то́нень-кій, возму́ : возь-му, ходьба́ : ходь-ба́, сва́дьба : сва́дь-ба, itd.

О р о м н я . V besedah впо-тъмáхъ (v temi) in нелъзя (zaman) ĉrke тѣм in лъз sestavljajo zlog z drugim glasnikom : впо-тъмáхъ in не-лъзя.

Ako se med dvema glasnikoma sliši jeden sam soglasnik (redko dva) z mehkim znakom, sestavlja ta z mehkim znakom vred zlog z drugim glasnikom ; n. pr. деревья : дере-вья, платье : пла-тье, листья : ли-стья, крестьянинъ : кре-стьянинъ, itd.

Izgovarjanje ĉrk v udarjenih in neudarjenih zlogih besed.

Glasniki *a, o, y, ъ, э*, se izgovarjajo trdo, a glasniki *e, и, і, ѣ, ю, я* — mehko. Prvi se nazivljejo trdimi, drugi mehкими.

Glasnik *a*. V udarjenih zlogih se glasnik *a*, za vsakim soglasnikom, izgovarja svojim glasom, primerno svoji ĉrki ; n. pr. бáринъ (barin), шалость (šalost), сáдикъ (sadiк). itd.

V neudarjenih zlogih je glasnik *a* za šumniki (*ж, ч, ш, щ*) jednak glasniku *e*, a za drugimi soglasniki se izgovarja kakor udarjeni *a* ; n. pr. жалѣть (izgovarjaj: желѣть, želetj), часы (izgov. часы, česúi). шалунъ (izgov. шелунъ šelun) щадить (izgov. щедить ščeditj) дарить, дарить itd.

Glasnik *e*. V začetku besede se glasnik *e*, udarjen ali neudarjen, izgovarja mehko, kakor *ie* (je), n. pr. едвá (se izgov. ѱедвá, jedvá), ежели (se izgov. ѱежели ježeli), единица (se izgov. ѱединица, jedinica), епанчá (se izgov. ѱепанчá, jеранча), ерóшить (se izgov. ѱерóшить, jerošitj), егеръ (se izgov. ѱегеръ jeger) itd.

О р о м н я . Izvzete iz tega pravila so naslednje besede, v začetku katerih se udarjeni *e* izgovarja kakor *io* : ежъ (se izgov. ѱожъ jož), ёлка (se izgov. ѱёлка, jólka) ёрзать (se izgov. ѱёрзать, jórzatj), ёрникъ (se izgov. ѱёрникъ, jornik), ершъ (se izgov. ѱоршъ, jorš), емкій (se izg.

йѡмкій, jomkij), съёмка (se izgov. съѡмка, s'jomka), приёмъ (se izgov. приѡмъ, prijóm) in iz teh izvedene besede.

Glasnik *e* se na koncu besede pod udarjenjem izgovori kakor ѡ (jo), in brez udarjenja kakor ѣ (je); n. pr. бѣльѣ (se izgov. бѣльѡ, beljó), моѣ (se izgov. моѡ, mojó), собраніе, (se izgov. собраніѣ, sobránije), жаркѡе (se izgov. жаркѡѣ, žarkóje) itd.

V udarjenih zlogih se glasnik *e* za katerim koli soglasnikom, izgovarja svojim glasom, primerno svoji črki, ako je na koncu udarjenega zloga *m e h k i z n a k* ali pa v naslednjem zlogu mehki glasnik (*e. u, i, ѣ, ю, я*); n. pr. холоднѣько (haladnjénjko), хорошенько (harašénjko), тюлень (tjulénj), дерево (djerivo), тѣрпкій (tjérpkij), дѣсять (dèsjêtj), колѣблюсь (kajébljus), малѣнекъ (maljenik), малѣнечко maljéničko), хорошѣнечко (harašéničko), чѣтверо (čtviro), шѣстеро (šestiro), itd.

О р о м н я. Izvzete so iz tega pravila naslednje besede, v katerih se glasnik *e* pod udarjenjem izgovarja kakor *é*: Лѣля (Ljólja), тѣтя (tjótja), переплѣтчикъ (piripljótčik), дѣшево (djošivo), зарѣю (zarjóju, instr.) зарѣѣ (zarjój, instr.), ступнѣю, ступнѣѣ (instr., stupnjóju, stupnjój), малодѣжь (malodjóz), холостѣжь (halastjóz), кулѣчекъ (kuljočik) in druge besede na *é*чекъ.

V udarjenih zlogih je glasnik *e* za šumniki (*ж, ч, ш, щ*) v izgovarjanju jednak glasniku *o*, in za drugimi soglasniki se izgovarja primerno svoji črki, ako je na koncu udarjenega zloga samo jeden soglasnik ali pa v naslednjem zlogu trd glasnik (*a, o, y, ъ*); n. pr. бережѣмъ (se izgov. бережомъ, berežom) желтѣѣ (se izg. жолтѣѣ, žóltuij), жѣрновъ (se izg. жѡрновъ, žórnov), чѣрный (se izgov. чѡрный, čornuij), чѣрствѣѣ (se izgov. чѡрствѣѣ, čórstvuij), причѣска, (se izgov. причѡска, pričoska), чѣтнѣѣ (se izgov. чѡтнѣѣ, čotnuij) щѣголь (se izgov. щѡголь, ščogolj), щѣлкатъ (se izgov. щѡлкатъ, ščolkatj) щѣтка (se izgov. щѡтка, ščotka), щѣчка (se

izgov. щóчка, ščóčka), пришéль (se izgov. пришóль, prišóli), счётъ (se izgov. счóтъ, ščót), прочéль (se izgov. прочóль, pračóli), идéть (se izgov. идéтъ, idjót), зовéть (se izgov. зовéтъ, zavjót), медъ (se izgov. мёдъ, mjód), конéкъ (se izgov. конéкъ, kanjok), надéжа (se izgov. надéжа, nadjoža), одéжа (se izgov. одéжа, adjóža), падéжь (se izgov. падéжь, padjož, напр, падежь скота), нéбо (njobo, vrh ust), вéдро (se izgov. вéдро, vjodro in pomeni jasno vreme) вёрети (vjorsti nominativ. pl.) зёрна (zjorna nom. pl.), крéстный (se izgov. крéстный, krjóstnuij), Лебédка (se izgov. Лебédка, lebjódka), Лéгкий (se izgov. лéгкий, ljóhkiij), лепéшка, (se izgov. лепéшка, lerjóška) мёрзлый, (se izgov. мёрзлый, mjorzluij) метéлка (se izgov. метéлка, metjolka), свистéлка (se izgov. свистéлка, svistjolka), i. dr. на éлка.

О р о м н я . Iz tega pravila se izključujejo naslednje besede, v katerih se glasnik *e* pod udarjenjem izgovarja primerno svoji črki: дéмонъ (démon), кéсарь, лéса (pomeni nit ali las udice), лéщадь, (pomeni kamenitno ploščo), лещъ, межъ, мечъ, мрéжа, нéводъ, нémочь, слéсарь, тéноръ, трéба, нéнависть, трéбовать. трéфы, цéсарь, членъ, чрэво, шлемъ нéбо (nebesa), небéсь (gen. plur.), предмéтъ, клеврéтъ, хребéтъ, скленъ, клеvéтъ (gen. plur.) судéбъ (gen. pl.), чудéсь (gen. pl.), млéко, вредъ, запрéтъ (prepoved), предъ, чрезъ, бредъ, грéча, мятéжь, падежь (gram. termin), отéцъ, мудрéцъ in druge na ець, мерéжа (мрéжа, ribolovna).

О р о м н я . V naslednjih besedah se glasnik *e* za šumniki izgovarja primerno svoji črki: вообщé, вотщé, исчéзъ, пещéра, ужé.

V udarjenih zlogih se glasnik *e*, za vsakim soglasnikom, izgovarja čisto, primerno svoji črki, ako je na koncu udarjenega zloga več nego jeden soglasnik, ali pa, ako je v naslednjem zlogu trdi glasnik (*a, o, y, ъ*): трескъ (trésk), цёрковь, перстъ, пестъ, рéвность, бéзтолочь, жезль, жёртва, чёрмный, черпать, чéствовать, шесть, мёркнуть, на-

дѣжда, одѣжда, средство, сквѣрный, трѣзвый, ковѣркать, словѣсный, дрѣвѣсный, чудѣсный, небѣсный, чѣстный, учебный, волшѣбный, щѣпка, щѣдрый, ущѣрбъ, itd.

О р о м н я . Iz tega pravila so izvzete naslednje besede, v katerih se izgovarja udarjeni *e* za šumniki, kakor *o*: жѣсткій (žóstkij) жѣстче, чѣткій.

Udarjeni glasnik *e* je v suffiksih енокъ, енка, елка, енный ali еный v izgovarjanju jednak glasniku *o*, kedar pred tem *e* stoji šumnik (*ж, ч, ш, щ*); n. pr. мышѣнокъ (se izgov. мышѣнокъ, muišonok), дѣвчѣнка (se izgov. дѣвчѣнка, devčonka), посвящѣнный (se izgov. посвящѣнный), освѣщѣнный (se izgov. освѣщѣнный), пораженный (se izgov. пораженный) бережѣнный (se izgov. бережонный), надушеный (se izgov. надушонный), ученый (se izgov. учонный), i. t. d.

О р о м н я . Iz tega pravila so izvzete naslednje besede, v katerih se glasnik *e* pod udarjenjem izgovarja čisto, primerno svoji črki: блаженный, священный (pridevnik), свашчѣнный, совершенный (pridevnik). Ako pred udarjenim suffiksom енокъ, енка, енный in еный stoji glasnik ali pa šumnik, se udarjeni *e* teh suffiksov izgovarja kakor *ě* (*jo*); n. pr. змѣенокъ (se izgov. змѣѣнокъ), клеѣнка (se izgov. клеѣнка), зелѣный (se izgov. зелѣный), плетенка (se izgov. плетѣнка), сравненный (se izgov. сравнѣнный, deležnik trno-preteklega časa) in drugi v obliki deležnika на енный.

О р о м н я . V naslednjih besedah se udarjeni *e* izgovarja čisto, primerno svoji črki: согбѣнный, мгновѣнный, блаженный, священный, вселѣнная, современный, обыкновенный, степенный, здоровѣнный, незабвѣнный, несравненный (pridevnik in ne deležnik).

V besedah, izhajajočih iz tujih, se glasnik *e*, udarjen ali neudarjen, za katerim koli soglasnikom, izgovarja čisto, primerno svoji črki; n. pr. карѣта (karéta), газѣта, клеверѣтъ, тарѣлка, сюжѣтъ itd.

V besedah pa na еръ, tudi tujih, se glasnik *e* tega suffiksa izgovarja kakor *ě*; n. pr. волонтёръ, парламантёръ, актёръ, фразёръ, суфлёръ, itd.

О р о м н я а. V besedah офицеръ, кавалёръ, инженеръ se glasnik *e* pod udarjenjem izgovarja čisto, primerno svoji črki, in ne kakor *ě*

V neударjenih zlogih je glasnik *e* za kakoršnim koli soglasnikom v izgovarjanju jednak glasniku *u*; n. pr. перо (se izgov. пирó), тебѣ se izgov. тибѣ), ма́ленькій (se izgov. ма́линькій), па́пенька (se izgov. па́пинька) хоро́шенькій (se izgov. хоро́шинькій), itd.

Glasnik *u*. V udarjenih in neударjenih zlogih se glasnik *u* za soglasniki, razvun *у*, izgovarja čisto, primerno svoji črki; n. pr. лицó (licó), сила́ (sila), глина́, ширина́, житель, чистый, искра, itd.

Glasnik *u* za *у* v udarjenih in neударjenih zlogih je v izgovarjanju jednak glasniku *ы*; n. pr. циркъ (se izgovarja цыркъ), акцизъ (se izgov. акцысь), ака́ция (se izgov. ака́цыя); пропорциона́льный (se izgovarja пропорциона́льный), аукцио́нъ (se izgov. аукцыо́нъ), itd.

Glasnik *o*. V udarjenih zlogih se glasnik *o* za vsemi soglasniki, brez razločka, izgovarja čisto, svojim glasom, primerno svoji črki; n. pr. столъ (stol), во́дка (vóдка) балава́нный, трущóба, óсеь, óзеро, itd.

V neударjenih zlogih je glasnik *o* za vsakim soglasnikom v izgovarjanju jednak glasniku *a*; n. pr. столы (se izgov. стали), вода́ (se izgov. вада́), горо́хъ (se izgov. гарохъ), молодóй (se izgov. маладо́й), говорить (se izgov. гаварить), itd.

О р о м н я а. Omeniti je treba, da neударjeni glasnik *o* sploh in redno ni enak glasniku *a*. Jednakost glasnika *o* z glasnikom *a* velja samo za ta slučaj, kedar stoji neударjeni *o* pred udarjenim zlogom besede, obratno pa, kedar stoji neударjeni *o* za udarjenim zlogom besede, se izgovarja *o*

kakor tak; n. pr. морóзь (se izgov. марóзь), солóма (se izgov. салóма), хорошó (se izgov. харашó), гóлосъ (se izgov. гóлосъ, in ne голасъ), слáдость (se izgov. слáдость, in ne слáдасть), трéзвост (se izgov. трéзвость in ne трéзвасть).

Glasniki *y, ы, ю* (u, ui ju). V udarjenih in neudarjenih zlogih se glasniki *y, ы, ю*, za vsakim soglasnikom, izgovarjajo čisto, vsak primerno svoji črki; n. pr. дубъ (dub), дубóкъ (dubók), рукá (ruká), ручка, бытъ, бывать (buivatj), колыбéль (kaluibélj), дюжина (djúžina), любóй (ljubój), itd.

О р о м н я. V besedah, izvirajočih od glagolov искáть, игрáть, имáть s pristavki взъ, разъ, розъ, объ, отъ, подъ, съ se *и*, ako stoji na čelu korena, izgovarja kakor *ы* pod vplivom predstoječega *з*; n. pr. обьискáть (se izgovarja обыскáть), рóзъискъ (se izgovarja рóзыскъ), обьигрáть (se izgov. (обыгрáть), рóзьигрышъ (se izgovarja рóзыгрышъ), подьимáть (se izgov. подымáть), itd.

О р о м н я. Iz tega pravila so izvzete besede на енъишъ, ышко, ako udarjenje takih besed pada ne na suffiks енышъ, ышко, ampak na predstoječi zlog; n. pr. дѣтенышъ (se izgov. дѣтѣнушъ), змѣенышъ (se izgov. змѣѣнушъ), найдѣнышъ (se izgov. найдѣнушъ), пѣрышко (se izgov. пѣрушко), сóльнышко (se izgov. сóлнушко), зѣрнышко (se izgov. зѣрнушко), itd.

Glasnik *ѣ*. V udarjenih in neudarjenih zlogih se glasnik *ѣ* za soglasniki razun *ц*, izgovarja mehko, kakor *e*, v besedi день; n. pr. дѣдъ (déd), вѣдъть (védatj), обѣщáние, встрѣчáть, itd.

О р о м н я. Izvzete so iz občega pravila naslednje besede s tem, da se v njih glasnik *ѣ* pod udarenjem izgovarja kakor *ë*; n. pr. гнѣзда, (se izgov. гнѣзда, gnjózda), звѣзды (se izgov. звѣзды), сѣдла, (se izgovarja сѣдла), цвѣль (se izgov. цвѣль), приобрѣль (se izgov. приобрѣль), надѣванъ (se izgov. надѣванъ), смѣтка (se izgov. смѣтка), вдѣжка (se izgov. вдѣжка, vdevalna igla), позѣвывать (se izgov.

позѣвывать). надѣвывать (se izgov. надёвывать), запечатлѣнъ (se izgov. запечатлѣнъ).

Glasnik *ѣ* za *ц* v udarjenih in neударjenih zlogih je v izgovarjanju jednak glasniku *э*; n. pr. цѣлый (se izgovarja цѣлуй, cѣlui), цѣлковый (se izgov. цѣлковый, (celkovuij)), цѣна (se izgov. цѣна, cená), драгоцѣный (se izgov. драгоцѣный), itd.

Glasnik *э*. V udarjenih in neударjenih zlogih se glasnik *э* izgovarja trdo, primerno svoji črki; n. pr. этотъ (étot), поэтому (paétomu), эхо (ého), этажъ (etáž), эгоизмъ (egoizm), itd.

Glasnik *я*. V udarjenih zlogih se glasnik *я* izgovarja čisto, primerno svoji črki; n. pr. принять (se izgov. prinjájti), тяжесть (tjážestj), яблоко (jábloko), itd.

О р о м н я. Iz tega pravila so izvzete naslednje besede, v katerih se udarjeni *я* izgovarja kakor *е* (jó): ея, нея (se izgov. еѣ, неѣ), запрягъ (se izgov. запрѣгъ), трясъ (se izgov. трѣсъ), впрягъ (se izgov. впрѣгъ), потрясъ (se izgov. потрѣсъ). V nedol. nakl. gl. запрячь se glasnik *я* izgovarja kakor *е*: запрѣчь.

V neударjenih zlogih pa je glasnik *я* jednak v izgovarjanju glasniku *е*; n. pr. ямщикъ (se izgov. емщикъ, jemščik), клянётся (se izgov. кленётся), объявить (se izgov. объевить, abjevítj), потянуть (se izgov. потонуть, patjenûtj), тяжёлый (se izgov. тежолый, tježolui), itd.

О р о м н я. V glagolni končnici *ся* je glasnik *я* v izgovarjanju jednak glasniku *а*, celo v preteklem času naslednjih glagolov: браться (se izgovarja браца, brassa), гнаться, дожидаться, зваться, рваться, начаться, виться, нажиться, литься, напиться, взяться, заняться (tudi z drugimi pristavki), клясться in родиться, in v nedol. nakl. glagolov v obče, pri čemur se *ь* opušča v izgovarjanju: начаться (se izgov. начáтся), начался (se izgov. началсá), itd.

*Izgovarjanje soglasnikov pred in za glasniki
v zlogih besed.*

Soglasniki *к, л, м, н, р, с, т, ф, х, ц, ч, ш, щ, о* nahajajoči se v zlogu pred ali pa za glasnikom, se izgovarjajo jasno, vsak primerno svoji črki. Soglasniki *л, м, н, р* se nazivljejo *п л а в н и м и*, ostali pa *я с н и м и* soglasniki.

Soglasniki *д, в, з, ж, з*, nahajajoči se v zlogu pred glasnikom, se izgovarjajo jasno, primerno svojim črkam; ako se pa nahajajo v zlogu za glasnikom, se izgovarjajo nejasno, odlomljeno, neprimerno svojim črkam. Zato se te črke nazivljejo nejasnimi soglasniki.

Soglasniki *л, м, н, р*. Plavniki *л, м, н, р*, zraven jasnih ali pa nejasnih, in obratno, se izgovarjajo čisto, jasno, vsak primerno svoji črki; n. pr. полный, комната, выборный, ясный, весло, ведро, долбить, ворса январь, весна, верба, разорвать, лѣсной, подъ небомъ, надъ луной, подъ Москвой, подмазать, отъ руки, отражать, изморозь, изгородь, обвалъ, разборъ, раздвинуть, покупка, обыскивать, itd.

Soglasniki *к, н, с, т, ф, х, ц, ч, ш, щ, о*. Jasni soglasniki zraven nejasnega soglasnika *в* se izgovarjajo primerno svojim črkam; n. pr. отворить, свести отвѣтъ, цвѣтъ, почва, швея, къ востоку, отъ васъ itd.

Soglasniki *к, с, т, ф*. Ako je prvi iz dveh jeden poleg drugega stoječih glasnikov jasni (*к, с, т, ф*), in drugi nejasni (*д, в, г, ж, з*), je jasni v izgovarjanju jednak nejasnemu, t. j. izgovarja se, kakor da bi bil nejasen, neprimerno svoji črki; n. pr. отдать (se izgov. одд́ать), сберечь (se izgov. зберечь), просьба (se izgov. про́зба), отъ долговъ (se izgov. оддолговъ), съ добромъ (se izgov. здобромъ), къ дѣлу (se izgov. гдѣлу), афганецъ (se izgov. авганецъ), i. t. d.

Soglasnik *к* je jednak soglasniku *х* samo v dveh besedah, namreč: кто in нѣкто (se izgov. хто in нѣхто).

Soglasnik *ч* pred *н* je v izgovarjanji jednak soglasniku *ш*; п. рг. конечно (se izgov. конéшно), молóчныйй (se izgov. молóшныйй), башмáчникъ (se izgov. башмáшникъ), Никитична (se izgov. Никитишна), itd.

О р о м н я. Soglasniku *ш* je soglasnik *ч* jednak še v sledečih besedah: что, нѣчто in ничтó (se izgovarja што нѣшто in ништó), чтóбы in чтобъ (se izgovarja штóбы in штобъ).

Soglasniki *д, в, г, ж, з*. Ako je prvi iz dveh jeden poleg drugega stoječih soglasnikov nejasen (*д, в, г, ж, з*), in drugi jasen (*н, ф, к, т, с*) je v izgovarjanju nejasni jednak jasnemu, namreč: *д* soglasniku *н, в* soglasniku *ф, г* soglasniku *к, д* soglasniku *т, ж* soglasniku *ш, з* soglasniku *с*; п. рг. корóбка (se izgov. корóпка), лáвка (se izgovarja ла́вка), лóдка (se izgov. лóтка), лóжка (se izgov. лошка), глазки (se izgov. гласки), вставáть (se izgov. фставáть), обхватить (se izgov. опхватить), иссушить (se izgov. пссушить), петрóвскийй (se izgov. петрóфскийй, ковкíй (se izgov. кóфкíй), обстáвить (se izgov. опстáвить) подступáть (se izgov. потступáть), надъ собóйй (se izgov. натъ собóйй), предъ тобóйй (se izgov. претъ тобóйй), изъ трубы (se izgov. исъ трубы), itd.

Nejasni soglasniki *д, в, г, ж, з* so na koncu besede pred *з* ali pa *ь* jednaki odgovarjajočim jasnim; п. рг. лобъ (se izgov. лопъ), прорубъ (se izgov. прорупъ), кровь (se izgov. крофъ), гóлубъ (se izgovarja гóлупъ), кругъ (se izgov. крукъ), гóродъ (se izgov. гóротъ), ножъ (se izgov. ношь), рѣжь (se izgov. рѣшь), рѣжьте (se izgov. рѣшьте), гладь (se izgov. глатъ), глáдьте (se izgov. глáтьте), предстáвь (se izgov. претстáфъ), сглазь (se izgovarja згласъ), зглáзьте (згласъте), обнаружь (se izgov. обнарушь), обнаружьте (se izgov. обнарушьте), itd.

V pristikah ali pritiklinah *дез. воз, вз, из, низ, раз, роз. чрез, через* je soglasnik *з*, ako stoji v besedi nepo-

sredno pred jasnimi soglasniki (*к, н, т, ф, х, ц, ч, ш, щ*), v izgovarjanju jednak soglasniku *с*; n. pr. разкáтъ (se izgov. раскáтъ), разпóрка (se izgovarja распóрка), бéзтоlochъ (se izgov. бéстолочъ), разфрантиться (se izgov. расфрантиться), возходить (se izgov. восходить), изчéзнуть (se izgovarja исчéзнуть), разшáркаться (se izgov. расшаркаться), разщéдриться (se izgov. расщéдриться), низходить (se izgov. нисходить), изцѣлить (se izgov. исцѣлить), взкормить (se izgov. вскормить), взпахáть (se izgov. вспахáть), встряхнуть (se izgov. встряхнуть), рóзпись (se izgov. рóспись), безполéзный (se izgov. бесполéзный), черезчуръ (se izgov. чересчуръ), разкáзъ (se izgovarja раскáзъ), рóзсыпь (se izgov. рóссыпь), безхарáктерный (se izgov. бесхарáктерный), itd.

О р о м н я а. Soglasnik *з* se pred *з* na koncu besede izgovarja ali kakor *к*, ali pa kakor *х*; n. pr. другъ (se izgov. друкъ ali pa друкъ), сапóгъ (se izgov. сапóкъ ali pa сапóхъ), itd.

О р о м н я а. Soglasnik *з* v sredi besed pred *к* ali pred *т* se izgovarja kakor *х*; n. pr. нóгти (se izgov. нохти), лёгкíй (se izgov. лѣхкíй), itd.

Soglasnika *з* in *с* pred *ж* ali *ч* sta v izgovarjanju jednaka soglasnikoma *ж* ali *ш*; n. pr. заѣзжáть (se izgov. заѣжжáть), изжáрить (se izgov. ижжáрить), сжечь (se izgov. жжеч), счетъ (se izgov. шчетъ), перевóзчикъ (se izgovarja перевóшчикъ), размозжитъ (se izgov. разможжить), визжáть (se izgov. вижжать),

V besedah na *ежъ, ажъ* se teh suffiksov soglasnik *ж* izgovarja primerno svoji črki; n. pr. этáжъ (етаž, фурáжъ, платѣжъ, крадѣжъ, грабѣжъ, itd.

О р о м н я а. Beseda дóждикъ se izgovarja: дожжикъ.

О р о м н я а. Končnice *аго, ого, яго* in *его* se izgovarjajo *аво, ово, ево (jevo)*; n. pr. великаго (se izgovarja

великаво), простого (se izgov. простово), нынѣшняго (se izgov. нынѣшнево), нашего (se izgov. нашево), itd.

О р о м п j а. Besede журавль, рубль, корабль, сердце, солнце цѣдно, дождь, дождливый, узды, уѣздный, грустный, известный, окрѣстность, кавказскій, французскій, петербургскій, праздникъ in праздный se izgov. tako: журавль, корабль, рубль, сердце, солнце, цѣдно, дождь, дождливый, узды, уѣздный, грустный, известный, окрѣстность, кавказскій, французскій, петербургскій, праздникъ, праздный.

О р о м п j а. Zveza soglasnikov *тск* in *дск* je v izgov. jednaka zvezi soglasnikov *цк*; n. pr. свѣтскій (se izgov. свѣцкій), кадѣтскій (se izgov. кадѣскій, посадскій (se izgov. посацкій), шведскій (se izgov. швенкій), персидскій (se izgov. персицкій), itd.

MORFOLOGIŠKI ODDELEK.

Podrazdeljenje zlogov besede.

Zlogi, po svoji sestavi, se razdeljujejo na zakrite, poluzakrite in odkrite.

Zakrit zlog se imenuje tak zlog, katerega glasnik je z obeh strani zakrit ali zaprt s soglasniki; n. pr. раздѣль: раз-дѣль, itd.

Poluzakrit zlog se imenuje tak zlog, katerega glasnik je samo z jedne strani s soglasniki zakrit, z leve ali z desne; n. pr. рука: ру-ка, отрада от-ра-да, трава: тра-ва itd.

Odkrit zlog se imenuje tak zlog, katerega glasnik ni z nobene strani zakrit ali zaprt s soglasniki; n. pr. поѣхать: по-ѣ-хать, озеро: о-зеро, чаяніе: ча-я-ні-е, itd.

*Pravopisanje glasnikov v udarjenih in neударjenih
zlogih besed.*

Črka *a*. V udarjenem zlogu besede se glasnik *a* izraža v pismu s črko *a*; n. pr. ба́ринъ (bárin), жа́лко. са́дикъ, подáрокъ, itd.

S črko *a* se izraža glasnik neударjenega zloga besede, ako se v tem zlogu v drugi obliki besede pod udarjenjem sliši glasnik *a*; n. pr. плóщадь (se izgov. : площадьь), v drugi obliki: площáдка (se izgov. plaščádka); ужасъ (se izgov. ужеъ) — ужáсный (užásnuj); лóшадь (se izgov. лошедь) — лошáдка (lašádka); чахóтка (se izgov. чехóтка) — ча́хнуть; пощáдить (se izgov. пощедить, paščedítj) — пощáда (paščáda); подарить — подáрок (padarítj-padárok); украшéние — укрáсить. (Glej izgovarjanje glasnika *a*).

S črko *e* se izraža glasnik neударjenega zloga besede, ako se v tem zlogu v drugi obliki besede pod udarjenjem sliši glasnik *e*, ali pa ta glasnik izpade popolnoma; n. pr. перó (se izgov. пирó), v drugi obliki: пéря; дéрево (se izgov. дéриво) — дерéвья; я беру (se izgov. биру) — брать; раздeру (se izgov. раздиру) — разодрáть ali драть; барáшекъ (se izgovarja барáшикъ) — барáшки, i. t. d.

S početka ali pa na koncu besede se glasniki *ë*, *йó*, *йе* izražajo s črko *e*; n. pr. дéготъ (se izgov. дéготь), восьмёрка (se izgov. восьмёрка), ёлка (se izgov. йóлка), ёжъ (se izgov. йóжъ), житъе (se izgov. житъйó), моé (se izgov. мойó), едвá (se izgov. йедвá), ёжели (se izgov. йёжели), ёсли (se izgov. йёсли), собрáние (se izgov. собрáнийе), открьтiе (se izgov. открьтийе), itd.

V besedah, iz tujega vzetih, se udarjeni in neударjeni *e* izraža s črko *e*; n. pr. карéта, газéта, клеврётъ, тарéлка, сюжётъ, офицёръ, герóй, скелётъ, херувимъ. (Glej izgovarjanje črke *e*).

Črka *u*. V udarjanem in neударjanem zlogu besede se glasnik *u* izraža v pismu s črko *u*; n. pr. сила, глина, лицó, ширинá, причислить, itd.

О р о м н я . Črka *u* se upotreblja pred soglasniki in za njimi; črka *i* pa se upotreblja samo pred glasniki in pred poluglasnim *й*; n. pr. Ива, сила, июнь, молнія, внѣшній, лёгкій, зóркій, itd.

Ako beseda *миръ* pomenja „vesoljni svet, občestvo, zbor ljudi“, se v njej črka *u* zamenja s črko *i*; ako pa pomenja „družbo, soglasje, pokoj“, se ne dela ta zamena; na pr. *миръ* (vesoljni svet, občestvo, zbor ljudi), odkoder so izvedene: мировое тѣло, мирскóй сходъ, мирянинъ; миръ (družba, soglasje, pokoj), odkoder izhajajo: мировóй судья, мирный житель, смиренный мálчикъ, itd.

V udarjenem ali pa neударjenem zlogu besede trdi *u* za *у*, v sredi besede, izraža se v pismu s črko *u*; na pr. медицина (se izgov. медицина, medicina), цилиндръ (se izgov. цылиндръ), акáция (se izgov. акáция), вакаціóнный (se izgov. вакацыóнный), itd.

О р о м н я . V sledečih tujih, v ruščini udomačenih besedah se trdi *u* za *у* izraža s črko *ы*: цыба (nazvanje koze), цыбикъ (posoda, v kateri se hrani čaj), цыганъ, цыкать (klicati: цы, цы!), цымбáлы, цынгá (bolezen, n. škorbut), цынóвка, цыплéнокъ, цыпочки, цыпки, цыржельня, цытвáрь (rastlina), цыфирь, цыць! (Glej izgovarjanje glasnika *u*).

Črka *o*. V udarjenem zlogu besede se v pismu glasnik *o* tudi za soglasniki, ali ne za šumniki, izraža s črko *o*; n. pr. гóрдый, тóлстый, оба, мóкрый, óстровъ, дóбрый рабóта, деревцó, лицó, itd.

V udarjenem zlogu besede se glasnik *o* za šumniki (*ж*, *ч*, *ш*, *щ*,) izraža s črko *o*, v po uzakritem zlogu vselej, v zakritem zlogu pa samo tedaj, kedar stoji za črko *o* jeden sam soglasnik; n. pr. свежó, плечó, шóпотъ, трущóба, под-

жѳгъ, шовъ, дружѳкъ, сверчѳкъ, пастушѳкъ, борщѳкъ,
i. t. d.

О р о м н я . V jedini besedi : ещѳ (se izgov. ещѳ, jišćó) se piše mesto *o*.

V udarjenem zlogu besede. zakritem. se glasnik *o* za šumniki (*ж, ч, ш, щ*) izraža v pismu s črko *e*, ako stojita za glasnikom *o* dva soglasnika ; n. pr. пчѳлка (se izgov. пчѳлка), жѳлтый (se izgov. жѳлтый), жѳрновъ (se izgov. жѳрновъ), чѳрствый (se izgov. чѳрствый), чѳтный (se izgov. чѳтный), шелкъ (se izgov. шолкъ), щѳлкать (se izgov. щѳлкать), itd.

Izvzeta je beseda : *самъ-шѳбствъ*.

S črko *o* se izraža glasnik neударjenega zloga besede, ako se v tem zlogu v drugi obliki besede pod udarjenjem sliši glasnik *o* ali se pa izgubi popolnoma : n. pr. ходить (se izgov. хадить), v drugi obliki : хѳдикъ ; приводить (se izgov. привадить) — привѳдъ ; сиротá (se izgov. сиратá) — сирѳтка ; угрожать (se izgov. угражать) — угрѳза ; назову (se izgov. назаву) — назвѳтъ ; пировать (se izgov. пиравать) — пирую, itd.

О р о м н я . V besedi чортъ se piše *o* zaradi razločka od besede чертъ (s rod. mn. besede чертá), v kateri se *e* izgovarja kakor *e*, in ne kakor *o* ; v množ. besed чортъ se sliši in piše *e* : чѳрти, чѳртѳй, чѳртямъ, itd.

О р о м н я . V besedah : о чѳмъ, при чѳмъ, на чѳмъ. причѳмъ, se v чѳмъ за *ч* sliši *o*, piše se pa *e*.

О р о м н я . V sledećih besedah se udarjeni *o* za šumniki (*ж, ч, ш, щ*) izraža s črko *e*, zato, ker se v oblikah, iz njih izvedenih, sliši razločno glasnik *e* : тяжѳлый (primeri stop. тяжѳле aii тяжѳле), шель, прошѳль (se izgov. шоль, прашѳль) (delež. pretekl. č. шѳдний, прошѳдний, in z drugimi pristavki), прочѳль (se izgov. прачѳль) (nedol. nakl. прочѳсть), счѳтъ (se izgov. счѳтъ) (od nedol. nakl. счѳсть), отчѳтъ (se izgov. атчѳтъ) (tudi z drugimi pristavki).

Izjemo iz pravila delajo lične ali osebne končnice pri glagolih 1. spreganja (1. vrste): *ешь, етъ, емъ, ете* in trpni deležnik na *емый* za šumniki, kedar pade na nje udarjenje, n. r. бережешь (se izgov. берёжшь), стережешь (se izgov. стерёжшь), предостережённый (se izgov. предостерёжонный), предостережёнъ (se izgov. предостерёжонъ), просвѣщённый, просвѣщёнъ, поражённый, поражёнъ. (Glej izgovarjanje glasnika o.

Črke *y, ъ, ю*. V udarjenem in neударjenem zlogu besede se glasniki *y, ъ, ю*, izražajo v pismu s črkami *y, ъ, ю*; n. pr. зубъ, зубецъ, рука, ручка, открытъ, бывать, колыбель, дюжина, пилюлька, июнь, любить, нюхать. (Glej izgovarjanje glasnikov *y, ъ, ю*).

Črka *ѣ*. V udarjenem ali neударjenem zlogu čisto ruske besede se trdi *e* za *ѣ* izraža v pismu s črko *ѣ*; n. pr. цѣна (se izgovarja цѣна), цѣлый (se izgovarja цѣлый), itd.

О р о м н я а. V tujih besedah se trdi *e* za *ѣ* izraža s črko *e*; n. pr. цѣрковь, цѣсарь, центръ, церемонія, процѣсъ. (Glej izgovarjanje glasnika *ѣ*).

Črka *я*. V udarjenem zlogu besede se črka *я* v pismu izraža s črko *я*; n. pr. яблоко (se izgov. jábloko), принять, тяжесть, itd.

О р о м н я а. Izvzete iz tega pravila so sledeče besede, v katerih se pod udarjenjem sliši glasnik *йо* ali *ë*, kateri se pa vendar v pismu izraža s črko *я*; ея, отъ нея (se izgov. ейó, отъ нейó, jejó, at nejó), запрягъ (se izgov. (запрѣгъ), трясъ, потрясъ (se izgov. трѣсъ, потрѣсъ) впрягъ (se izgov. впрѣгъ). V nedoločniku glagola запрячь se sliši *e*, piše se pa *я*: запрячь (se izgov. запречь).

S črko *я* se izraža glasnik neударjenega zloga besede, ako se v tem zlogu v drugi obliki besede pod udarjenjem sliši *я*; n. pr. дѣсять (se izgov. дѣсетъ), v drugi obliki: десятый; объявить (se izgov. объевить) — объявленный;

перетянуть (se izgov. перетенуть) — ты перетянешь. (Glej izgovarjanje glasnika *я*).

Črka *э*. V ruskih besedah se piše črka *э* samo v sledečih besedah : этотъ, этакій, экой, поэтому, эй ! эхъ ! эва ехъ ! эво ! этакъ ! эстолько !

V tujih besedah, sprejetih v ruski jezik, se črka *э* piše jedino tedaj, kedar ta v ruskem jeziku ohrani svoj trdi, tuji značaj; n. pr. эгоизмъ, этажъ, эхо, поетъ, етáнгъ, экваторъ, i. t. d.

Ako pa se glasnik *e* v tujih besedah izgovarja mehko, po ruski, izraža se v pismu s črko *e*, a ne *э*; n. pr. Еврѳна, Египетъ, Евфратъ, евангеліе, епáрхія, епископъ, термометръ, тема, дилемма, проектъ, субъектъ, объектъ, объективный, субъективный, itd.

О р о м н ѣ а. V občih tujih imenih se glasnik *e*, za soglasniki, izraža s črko *e*, ne gledé na to, ali se izgovarja ta trdo ali mehko; v tujih lastnih imenih pa se dopušča včasib upotrebljenje črke *э*, ali samo tedaj, kedar pade udarjenje na zlog te črke; n. pr. дилемма, теорема, термометръ, телеграфъ, телефонъ, фонетика, Гете in Гэте, Щлэцеръ ali pa Щлэцеръ (Glej izgovarjanje črke *э*).

Pravopisanje soglasnikov pred in za glasniki v zlogih besed

Črke *л, м, н, р*. Plavniki (*л, м, н, р*) sami ali v zvezi z jasnimi ali nejasnimi črkami pred in za glasniki se izražajo v pismu s črkami *л, м, н, р*; n. pr. полный, комната, выборный, ясный, ведрó, долбить, верба, лѣсной, подь небомъ, подь луной, itd.

Črke *к, н, с, т, ф, х, ц, ч, ш, щ, ъ*. Jasni soglasniki (*к, н, с, т, ф, х, ц, ч, ш, щ, ъ*), stoječi pred ali za glasnikom, izražajo se v pismu s črkami *к, н, с, т, ф, х, ц, ч, ш, щ, ъ*; n. pr. оспáривать, покупка, óткупъ, охтянка, болóтце, почти, штрáфовать, тафтá, муфта, itd.

Črke *б, в, г, д, ж, з*. Nejasne črke (*б, в, г, д, ж, з*), stoječe pred ali za glasnikom zlogov, izražajo se v pismu s črkami *д, в, г, д, ж, з*; n. pr. изгородь, сози́ать, обва́ль, предва́рить, бо́жба, дру́жба, жда́ть, созда́ть, по́дви́гъ, изгиба́ть, изба́вить, наде́жда, раздви́нуть, itd.

Jasne črke pred *в* se izražajo z odgovarjajočimi jim črkami; n. pr. притвори́ть, свести, по́чва, подо́шва, швея къверху, itd.

V zakritem zlogu besede se soglasnik na koncu zloga izraža v pismu s črko *д* (*в, г, д, ж, з*) ali *н* (*к, с, т, ф, х, ц, ч, ш, щ, ѳ*), ako se ta končni soglasnik zjedinja z naslednjim glasnikom in se izgovarja kakor *б* (*в, г, д, ж, з*) ali pa kakor *н* (*к, с, т, ф, х, ц, ч, ш, щ, ѳ*); n. pr. ко́робка (se izgov. каро́пка), v drugi obliki: ко́робочка; предста́вить (se izgov. претста́вить) — предоста́вить; ла́вка (se izgov. ла́пка) — ла́вочка; про́сьба (se izgov. про́зьба) — проси́ть; поку́пка (se izgov. поку́пка) — покуно́чка; кру́гъ (se izgov. крухъ ali па крукъ) — круго́мъ; го́родъ (se izgov. го́ротъ — городо́къ; оста́вь (se izgov. оста́фь) — оста́вить; моро́зъ (se izgov. моро́сь) — моро́зець; уни́зь (se izgov. унисъ) — унизи́ть; гла́дь (se izgovarja глатъ) — глади́ть. (Glej izgovarjanje soglasnikov).

Za goltniki (*з, к, х*) in šumniki (*ж, ч, ш, щ*) se glasniki *ы, ю, я* zamenjujejo z glasniki *и, у, а*; n. pr. но́ги (namesto но́гы), вы́сокая (nam. вы́сокая), му́хи (namesto му́хы), ча́ши (nam. ча́шы), свѣ́чи (nam. свѣ́чы), свѣ́жую (nam. свѣ́жую), таща́ть (nam. таща́ть), itd.

О р о м н я. Za goltniki (*з, к, х*) se črka *е* ustno in pismeno zamenjuje s črko *о*; n. pr. двуно́гое (nam. двуно́гое), ве́тхое (nam. ве́тхое), itd.

О р о м н я. V tujih besedah se dopuščajo glasniki *я, ю* za goltniki (*з, к, х*), za šumniki *ж, ч, ш, щ*) in za *ц*; n. pr. Гю́го (Ню́го), Кю́мень, гяуръ, Кяхта, брошюра, Жюди́къ, Жюль, — Фаръ, жури, ридикиоль, Цюрихъ, itd.

Črka *o* se izgovarja kakor *o* in se upotreblje jedino v besedah iz grškega jezika; v besedah pa, vzetih iz drugih tujih jezikov, se upotreblja črka *o* namesto *ph*; n. pr. арифметика (se izgov. арифметика), телеграфъ, itd.

Pravopisanje zloženih (dvokorennih) besed.

Zložene (dvokorene) besede se skladajo iz dveh korenin ali besed, zjedinjenih s pomočjo *e* ali *o* v jeden cel pojem.

S pomočjo glasnika *e* se skladajo med seboj taki koreni ali besede, iz katerih prva se končuje na *ь* ali *я*; n. pr. жизнеописание (od жизнь+описание), земледѣлие (od земля+дѣлие), itd.

S posredovanjem glasnika *o* se skladajo med seboj taki koreni ali besede, iz katerih prva se končuje na *ъ* ali *а*; n. pr. пароходъ (od паръ+ходъ), водомѣръ (od вода+мѣръ), i. t. d.

О р о м н я а. Ako pa se besedi кровь in дѣти zlagati z drugimi besedami, izvršuje se to zjedinjenje s posredovanjem glasnika *o* namesto *e*; n. pr. кровожадный (od кровь+жадный), дѣтолюбивый (od дѣти+любивый), itd.

О р о м н я а. Ako se prvi koren ali beseda končuje na *жа, ча, ша, ца, ец, ца, це*, se njuno zjedinjenje z drugimi besedami izvršuje s pomočjo *e* namesto *o*; n. pr. душеприказчикъ (od душа+приказчикъ), кожемяка (od кожа+мяка), колченогий (od колча+ногий), пальцевидный (od палець+видный), птицеловъ (od птица+ловъ), пищеварение (od пища+варение), кольцообразный (od кольцо+образный), i. t. d.

Beseda *полъ* (половина), zlagajoč se z drugimi besedami, sedaj obdrži svoj *ъ*, sedaj pa ga izgubi, včasih ga pa zamenja z glasnikom *y*. Tako, na primer, v skladanju z besedami, katere se začenjajo z glasnikom ali pa s črko *л*, beseda *полъ* ohrani svoj *ъ* in se zveže z drugo besedo s

črtico; n. pr. поль-имѣнія, поль-оборота, поль-листа, поль-лота, поль-лѳжки. Pred drugimi soglasniki beseda *поль* izgubi svoj *z* ter se zjedini z besedami neposredno, brez črtice; n. pr. полгѳда, полдень, полчаса, полпуда, полсѳтни. Konečno, beseda *поль* zamenja svoj *z* s črko *y*, kedar se besede z njo zložene jemljejo v imenovalniku, ne pa v rod., kakor v prvih dveh slučaji; n. pr. полутѳдіе; полудѣньга, полукругъ, полуоткрытый, itd.

О р о м н я. Izjemo dela beseda полдень, rod. полудня, dajalnik полудню, itd.

Ako prvi del zložene (dvokorene) besede ohrani svoj konec, zjedini se z drugim delom s posredovanjem črtice; n. pr. жаръ-пища, баба-яга, кума-лиса, царъ-пушка, штабъ-офицеръ, генераль-адъютантъ генераль-губернаторъ, генералъ-майоръ, гротъ-мачта, itd.

О р о м н я. Iz tega pravila so izvzete naslednje besede: вѳхмистръ, ротмистръ, егермейстеръ, камергеръ, камербюнкеръ, гофмейстеръ, фельдмаршалъ, гофмаршалъ, фельдбегеръ, фельдфебель, фельдшеръ, Царьградъ, Бѳлградъ, Бѳлгородъ, Нѳвгородъ.

Pravopisanje velikih in malih črk.

Lastna imena se pišejo z veliko črko povsodi in za vsakim znakom ločnikov ali interpunkcije; n. pr. Александръ, Петръ, Николаѳй, Александръ, Петровичъ, Николаевъ, Россія, Москвѳ, Вѳлга, Москалевка, itd.

Samostalniki občni in drugi govorni razpoli ali deli se pišejo z veliko črko samo v naslednjih slučaji: 1. v začetku nadpisa, 2. za piko, 3. v začetku vsake vrstice v pesnih, 4. v začetku tujega govora, t. j. kedar se lastne ali koga drugega besede povejo ali zapišejo, neizpremenjene za dvopičjem, v oklepaju in 5. za klicajem, vprašajem in mnogopičjem, kedar se rabijo namesto pike.

Z veliko črko se pišejo tudi občna imena in pridevniki, kedar se z njimi izražajo:

Nazvanja treh oseb Vožjih; n. pr. Богъ, Господь, Творецъ, Всевышній, Спаситель, Богородица, Св. Духъ, Св. Троица, Провидѣніе, Промысль, itd.

Nazvanja oseb ruskega Imperatorskega Doma, n. pr. Ихъ Императорскія Величества Государь Императоръ, Государыня Императрица Его Императорское Высочество Государь Наслѣдникъ Цесаревичъ, Великій Князь, Великая Княгиня, Великая Княжна, itd.

Nazvanja velikih praznikov, tudi tednov in dni, praznikom jednakovrstnih; n. pr. Рождество Христово, Пасха. Благовѣщеніе, Великій постъ, Страстная недѣля, Великій четвергъ, Свѣтлая недѣля, Духовъ день, Преполовѣніе, itd.

Nazvanja oseb po stanovih; n. pr. Его Высокопревосходительство, Ваше Превосходительство, Его Сіятельство, Ваше Высокопреосвященство, Его Высокоблагородіе, Его Преподобіе, itd.

Nazvanja viših državnih in učenih uradov in zavodov in tudi različnih ruskih društev; n. pr. Правительствующій Сенатъ, Святѣйшій Синодъ, Государственный Совѣтъ, Императорская Академія Наукъ, Московскій университетъ, Техническое общество, Министерство Народнаго Просвѣщенія, Общество для пособія нуждающимся литераторамъ, itd.

Zaglavja knjig, časnikov, časopisov, spisov in pesmarstva; n. pr. Исторія Государства Россійскаго, Дѣянія Святыхъ Апостоловъ, Московскія Вѣдомости, Новое Время, Капитанская дочка, Записки охотника, itd.

Nazvanja brodov in drugih ladij; n. pr. фрегатъ „Память Азова“, фрегатъ „Владимиръ Мономахъ“, крейсеръ „Адмиралъ Нахилмовъ“, лодка „Кореецъ“, яхта „Полярная звѣзда“, itd.

Nazvanja znamenitih dob in dogodkov zgodovinskih in literaturnih; n. pr. Екатерининъ вѣкъ, Сѣверная война, крестовые походы, itd.

О р о м н j а. Osebni, oziralni in kazalni zaimki, rabljeni namesto nazvanja treh oseb Božjih in prevzvišenih oseb v Rusiji vladajočega Doma, se tudi pišejo z veliko črko.

О р о м н j а. V osebnih imenih, sestavljenih iz pridevnika in občnega samostalnika, se piše samo pridevnik z veliko črko, ako samostalnik pri njem ohrani pomen občnega samostalnika, obratno pa se piše z veliko črko tudi samostalnik, ako ta izgubi pomen občnega samostalnika; n. pr. Бѣлое мѡре, Твѣрская губѣрнія, Лѣтній садъ, Сѣверная войнá, Духовъ день, Свѣтлая недѣля; городъ Цáрское Селó, городъ Великія Луки, itd.

О р о м н j а. V nazvanjih, sestavljenih iz zloženega pridevnika in občnega samostalnika, se piše vsak del pridevnika z veliko črko; n. pr. Алексáндро - Невская лáвра Кіево - Печѣрскій монастырь, Киргизъ- Кайсáцкая степь, Усть- Медвѣдицкая станица, Русское Историческое общество, itd.

О р о м н j а. Pridevnik se stavi včasih namesto osebnega samostalnika in se piše z veliko črko, kedar pri predmetu, zaznamovanem samostalnikom, ni drugega osebnega imena.

О р о м н j а. V pismih se pišejo z veliko črko naslednje besede: Милостивый Госудáрь, Господинъ, Вы, Вашъ (tudi v zavisnih sklonih ali „casus obliquus“).

Z malo črko se pišejo občna imena in drugi govorni razpoli, kedar stojé: prvič za vejico ali nadpičjem, in drugič za klicajem in vprašajem, za dvopičjem in mnogopičjem, kedar stojé namesto vejice ali pa nadpičja.

Razven tega se pišejo z malo črko:

Nazvanja duhovna in mitologiška; n. pr. ангелъ, херувимъ, серафимъ; нимфа, муза, русалка; прорóкъ, патриáрхъ, апостоль, евангелистъ, митрополитъ, архіерей. епископъ. itd.

Nazvanja oseb po stanu, službi ali uradu posvetnem in duhovnem; n. pr. кáнцилер, министеръ, генерáль-губернáторъ, губернáторъ, князь, графъ, барóнь, камергérъ, гофмáршалъ,

академикъ, профѣссоръ, генераль, полковникъ, совѣтникъ, itd.

Nazvanja plemen, narodov, bivališč, polkov, redov in učnih zavodov; n. pr. русскій, славянинъ, болгаринъ, чехъ, полякъ, нѣмецъ, французъ, москвичъ, хърьковецъ, европеецъ, китаецъ, измайлловскій полкъ, георгіевскій крестъ, андреевская лента, itd.

Nazvanja oseb po veroizpovedanju ali učenju, po polku, redu ali učnem zavodu; n. pr. христіанинъ, правосла́вниый, католикъ, лютеранинъ, магометанинъ, буддистъ, неоплатоникъ, вольтеріанецъ, студѣнтъ, лицеистъ, правовѣдъ, юристъ, преображенецъ, гусаръ, драгунъ, уланъ, александровскій кавалеръ, itd.

Nazvanja mescev, dnij tedna, narodnih in malih praznikov; n. pr. святки, масленица, мясоѣдъ, семикъ, каникдли, январь, февраль, воскресѣнье, понедѣльникъ, вторникъ, itd.

Nazvanja zgodovinskih dogodkov in dob; n. pr. реформація, священное писаніе, пугачѣвщина, itd.

Nazvanja knjig ne v smislu naslovov, n. pr. календаръ, грамматика, священное писаніе, евангеліе, itd.

O p o m n j a. Pridevnik, kedar stoji kakor pridevek k danemu samostalniku, se piše z malo črko tudi v tem slučaju, kedar je izveden od lastnega imena; n. pr. ломонсѣвскій слогъ, русскій языкъ, тамбовскій губернаторъ, москѣвскій ситецъ, тульскій самоваръ, вяземскій пряникъ, итальянская опера, донецкій уголь, itd.

O p o m n j a. Nazvanja oseb po službi ali stanu, in tudi nazvanja polkov in učnih zavodov se pišejo z veliko črko, kedar se rabijo v uradnih pismih, vročenih dani osebi, danemu polku ali danemu zavodu; n. pr. Господину Варшавскому Генераль — Губернатору, в Измайлловскій полкъ, въ Хърьковскій университетъ, itd.

Iz : „Русскій филологическій Вѣстникъ“, 1893, N.о 3 in 4.

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

00000420646

